

А. Я. Радзивілл

Горючі сланці

ГОРЮЧІ СЛАНЦІ – осадові породи карбонатно-глинистого (мергелистого), глинистого, кремнистого складу. Г. с. тонкошаруваті, при вивітрюванні тонколистуваті або масивні, вміщують 10–80 % органіч. речовини (кероген). Колір коричнево-сірий, коричнево-жовтий, оливково-сірий. Мають властивість у тонкій пластинці або в шматку займатися від полум'я сірника, виділяючи запах горілої гуми. Горюча частина сланців – сапропелева або гумусо-сапропелева органічна речовина – рівномірно розподілена в звичайно переважаючій пелітовій, рідше детрит. черепашк. масі. При нагріванні без доступу повітря до 500 °С або з доступом повітря до 1000 °С органічна речовина розкладається з виділенням нафтоподіб. смоли (сланцеве масло), сухих горючих газів і підсмол. води. Вихід смоли із Г. с., бідних на кероген, складає 5–10 % від маси сухої породи, а із найбагатших різновидів – до 30–50 %. Елемент. склад керогену залежно від генет. типу сланців змінюється в широкому діапазоні: Сг – 56–82 %, Нг – 5,8–11,5 %, Ng – 1–6 %, Sзаг. – 1,5–9 %, Og – 9,36 %. Природа речовини Г. с. не завжди визначена. За залишками водоростей, виявлених у шліфах, визначають належність первин. осаду до сапропелевого мулу або сапроколу. Залишки вищих рослин, присутні майже у всіх сланцях, складають їх гумус. частину. До найбагатших Г. с. належать каустобіоліти вугілля на зразок богхедів, а до бідних на органіку – глини, мергелі, вапняки та діатоміти з вмістом до 10–15 % органіч. сапропелевої речовини. Умови накопичення – прибережно-лагунні морські водойми або озера. Г. с. широко розповсюджені на всіх континентах Землі у відкладах від кембрію до неогену. В Україні, в центр. частині УЩ (на межі Кіровогр. та Черкас. обл.), розташ. найбільше за запасами (3,5 млрд т) [Бовтиське родовище горючих сланців](#) дат-палеоцен. віку. Бідні на органіку Г. с., переважно глинисті, мініліт. сланці, розповсюджені в палеоцен. відкладах карпат. флішу (технології їх переробки та використання розроблені недостатньо).

Бібліографічний опис:

Горючі сланці / А. Я. Радзивілл // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-31562>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України
([докладніше](#)).